

Geert Bovenhuis: Reiziger in boeken

Weggedoken achter de kantoorkolossen van de Jaarbeurs en het Utrechtse Centraal Station ligt een van de merkwaardigste winkeltjes van Nederland: reisboekenantiquariaat Bagage. Eigenaar Geert Bovenhuis: 'Ik reis vooral in en met mijn boeken. Dat is net zo goed reizen. Want reizen is ergens 'zijn', niet het verzamelen van trofeeën.'

Door Frank Flipppo

Geert Bovenhuis is landelijk bekend met zijn collectie oude reisgidsen: 'Ik ben de enige die gespecialiseerd is in reisgidsen, en de enige die honderd procent is gespecialiseerd in reisboeken. Naast mij zijn er natuurlijk gerenommeerde antiquariaten die een landelijk bekende specialisatie hebben in oude reisverhalen. Gertjan Bestebreurtje bijvoorbeeld, Boudewijn Büch komt daar regelmatig snuffelen voor zijn TV-programma over eilanden. Bij een boekhandel als De Slegte vind je ook weleens iets. Maar zoek je een oude reisgids, of iets op reisgebied dat nergens anders te vinden is, dan kom je al gauw bij mij terecht. Het is niet echt druk tijdens de openingstijden, want de markt voor dit soort boeken blijft klein en mijn ruimte is beperkt, zoals je ziet. Ik krijg wel allerlei soorten klanten. Verzamelaars, die leuke boekjes zoeken voor op de plank. Of liefhebbers van kaarten en atlanten. Ik krijg hier ook de echte boekgebruikers: schrijvers van verantwoorde reisgidsen. Die

kopen vaak een oude Baedeker. Baedeker is een begrip, destijds het synoniem voor reisgids. De wereld is daarin zo goed beschre-

Je hoeft van mij ook niet alles uit het verleden te bewaren. Maar ook in een veranderde wereld behoudt een oude reisgids zijn

ven dat je met een Baedeker van 1900 nog prima kunt rondreizen in 1997.'

Geschiedenis

Zijn oude reisgidsen niet overbodige, gedateerde werkjes? Geert: 'Alles verandert voortdurend en dat is goed, want de wereld moet zich aanpassen aan de tijd. Een ziekenhuis dat verandert in een museum, oude stadspoorten die verdwijnen, het zij zo.

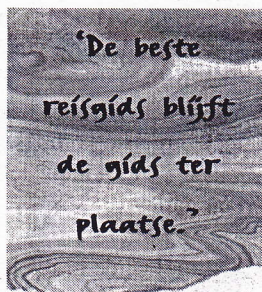
waarde. Een oude gids maakt die veranderingen juist zichtbaar. Met zo'n gids reis je niet alleen in de fysieke ruimte, maar ook in de tijd. Ik heb hier een boek van Mostard. Het heet Geschiedenis op Reis. Er zijn de delen Wenen, Londen en Parijs. Verder is die Mostard niet gekomen. Hij heeft Baedeker in de tijd geplaatst. Het historisch reizen spreekt mij zeer aan. Je kunt zeggen: de lijnen van dat gebouw daar vind ik wel of niet mooi. Maar ik wil ook weten wie de bewoners zijn geweest, welke bestemmingen het gebouw had. Of het weleens een keertje in puin heeft gelegen en toen weer is opgebouwd.

Ik ben ook gek op oude atlanten en landkaarten. De basis daarvoor legde ik met mijn jarenlange redacteurschap van de internationale natuuristengids. Daarvoor moest ik in alle landen thuis raken. Een andere, concrete aanleiding om met reisboeken te beginnen was een krantenbericht over de nationale bibliotheek in Frankrijk. Die zocht oude Michelin-gidsen. De bibliotheek had ontdekt dat die gidsen zeer adequaat de cultuur van een land weergaven. De waarde van de reisgids als document hadden zij nooit onderkend en daar waren ze van geschrokken. Van lieverlee ging ik zelf ook oude reisgidsen bewaren. Uiteindelijk is daar deze winkel uitgerold. Een antiquaar kan ook een waardevolle collectie bijeenbrengen, hij hoeft zich niet te beperken tot het verkopen van boeken tegen een zo hoog mogelijke prijs. Ik ontdek vaak bijzondere dingen, bijvoorbeeld Bosatlanten uit Nederlands Indië, die alleen daar zijn uitgekomen. Of drukken waar de auteur nooit weet van had, omdat de uitgeverij ze snel tussen twee officiële drukken in uitbracht.

Kostelijke boeken zitten erbij, hoor. Neem nu dit Normandië-boek uit de reeks van Prestel, uit de jaren zestig, zeventig, tachtig. Een boek, zoals een boek moet zijn: goed in de hand liggend, degelijk gebonden en een verleidelijke omslag. Prestel schetst de ontwikkeling van Normandië onder meer aan de hand van oude en recente schilderijen. In Nederland totaal onbekend. Ten onrechte. Juist een gids als deze vermengt het heden en verleden op een prachtige manier. Wil je Normandië echt leren kennen, dan is dit het aangewezen werk. Het enige nadeel is dat hij alleen is uitgebracht in het Duits. Maar we hebben ook puke reisgidsen van Nederlandse origine: van Van Egeraat drie delen Italië uit de jaren vijftig en zestig, en van

Scholte Griekenland in twee delen.'

Geert is zelf de eerste om de waarde van reisboeken te relativeren: 'Ondanks alle mooie boeken blijft voor mij de beste gids de gids ter plaatse. Als ik ergens in het buitenland ben, dan stap ik een café binnen en ik vraag wat er te doen is. Betere informatie bestaat er niet. Ik hoef niet alle dingen te weten, als ik de karakteristieke dingen maar weet. En wil je een streek uiterlijk kennen, bekijk dan vijftig ansichten. Dan hoef je geen foto's te verspillen.'

Vleermuizen

Geert ging niet over één nacht ijs bij het opzetten van zijn winkel: 'Je vastigheid geef je niet zomaar op. Maar tegen mijn vijftigste wilde ik niet langer bureauchef zijn bij de GGD. Doorgaan in een kantoorbaan leek me ongezond. Een kennis van vroeger was boekhandelaar geworden en die zag ik helemaal opbloeien. Toen wist ik zeker, waar ik eigenlijk altijd al van had gedroomd. Vijftig jaar is een mooi omslagpunt. Ik zei mijn baan op en begon 'Bagage' met de boeken die ik de laatste tijd voor dat doel had aangeschaft en met de eigen boekenkast. Ik wilde niet teveel financieel risico lopen, dus ik begon in mijn eigen huis. Waar we nu zitten, stond vroeger de pingpongtafel.'

Zijn 'Bagage' huist in een schilderachtig, overgeschoten straatje in de slagschaduw van Jaarbeurs, Holiday Inn en Utrecht CS. Elk jaar komen die onstuitbaar dichterbij, stukje bij beetje wordt het straatje verslonden. Geert: 'De HSL Schiphol-Frankfurt komt hier dwars door deze tafel te lopen. In 2005 moet die trein rijden. Ik denk niet dat er dan nog plaats is voor een tweedehands boekwinkel. Daarnaast komt het Utrechtse Cityproject, met een wijk Manhattan. Een stad moet leven en dat betekent verandering. Dus we moeten hier over een paar jaar

weg. Nou ja, dat moet dan maar. Als we vertrekken, zullen we waarschijnlijk in het Noorden gaan wonen, niet ver van Groningen. Het antiquariaat bouw ik daar dan natuurlijk weer op: een grote loods, misschien een winkel in de stad. Mijn vrouw is Utrechtse, maar die wil ook graag naar mijn geboortestreek, Noord-Drenthe. Het is een omgeving met veel groen. In het voorjaar kan ik er op mijn rug in het gras liggen. Het huis mag heel klein zijn. Als er maar genoeg groen omheen staat! Verder heb ik weinig eisen. Wat heeft een mens nu nodig? Een tafel en een stoel, een behoorlijke badkamer. Het klinkt als het ideaal van een natuurliefhebber. Geert: 'Ik ben natuurst, het woord zegt het al, dan houd je van de natuur. Dat betekent voor mij: ten volle genieten van wat er natuur voorhanden is. Dat hoeft voor mij geen afgesloten reservaat te zijn, het mag ook een plukje groen zijn net buiten de stad. Liever zelfs: stadstranden, met roestig prikkeldraad en opgeschooten bermen, dat is toch eigenlijk het mooiste wat er bestaat. De natuur die het wint van de beschaving, die zijn plaats grijpt. En de verschillende fases daarin. Het samenspel tussen mens en natuur: verwildering of juist een weiland dat verandert in een bloeiende lushof. Wim Baas, een vriend van ons, kocht in Westbroek een weiland en die creëerde daar in een paar jaar tijd een hele stinzenvegetatie. Wim legde er vijvers aan,

herstelde het veen en wierp grote heuvels op van puin dat hij hier in de omgeving bij elkaar schamelde. In de heuvels groef hij gangen voor vleermuizen en ander gedier.

Een stinzenflora krijg je niet zomaar. Elke plantengroei heeft een bepaalde periode nodig, voor die zich kan vestigen. Daarom liet Wim eerst de brandnetels maar groeien, zoals je dat in een vervallen achtertuin ook hebt. Later woekeren andere planten, en op den duur komt de gewenste vegetatie. Dat vind ik het mooie van de natuur: alles komt altijd weer op zijn pootjes terecht.'

Bagage

'Het gekke is dat ik sinds ik anti-quar ben, niet meer aan reizen toekom. Geen tijd. Maar in mijn boeken kan ik de hele wereld bereizen, zonder de ontberingen die bij reizen horen. Je hoeft trouwens niet overal geweest te zijn om je een voorstelling te kunnen maken van pakweg Atlanta of Hanoi. Er geweest zijn om erover mee te kunnen praten is voor mij onzin. Je moet natuurlijk wel buiten de grenzen van je eigen dorp zijn geweest, anders kun je de wereld niet kennen. Maar als je her en der wat hebt opgesnoven, lukt dat best.' 'Reizen betekent: ergens anders zijn. Alleen al door je te verplaatsen kom je in een ander klimaat. Tiel is al heel anders dan Utrecht, zoals Zoutkamp heel

anders is dan Terneuzen. Ook al zit er dezelfde Blokter of Hema. Er wonen andere mensen, de volksgeest verschilt. En die verdwijnt niet snel. De ene plaats is een havenstad, de ander een rivierstad.

Overall zijn nuances, ook in Nederland. Je hebt streektaalen. Ten noordoosten van de stad Groningen wordt bijvoorbeeld een heel lelijk soort Gronings gesproken. Maar Imca Marina, die komt uit Hoogezand, en die kan zo prachtig Gronings praten, dat klinkt mooier dan gewoon Nederlands.'

'En wat is nu een reiziger? Dat is iemand die van huis gaat om op weg te zijn. Probeer zich in te leven in het gebied dat hij bereist. Hij verplaatst zich een tijdje en daar hoort ook geestelijke bagage bij, opdat je meer mogelijkheid hebt dat andere te proeven. Wat de boer niet kent, dat eet-ie niet en dat geldt ook voor een reiziger. Maar als je er eerst over leest, ben je al een heel eind verder.

Meestal ontbreekt je de mogelijkheid om langdurig in een land te zijn. Toch zou het doel van reizen eigenlijk moeten zijn: de achtergrond van de mens begrijpen in zijn landschap en cultuur. Sommige mensen willen tien dagen all-in naar Gran Canaria, alleen een bruine huid overhouden van hun reis. Het zou mijn manier niet zijn.

Ik zou wandelschoenen aantrekken en van huis gaan om bij wijze van spreken nooit meer terug te komen. Maar dat is te ver gegrepen, dat is niet praktisch. En het hangt ook af van de bestemming. Een reiziger naar Pakistan kan niet zeggen: laat ik vanavond maar eens rechtsom de voordeur uitgaan. Die heeft voorbereiding nodig. Maar die bereidt zich anders voor dan iemand die naar het reisbureau om de hoek loopt en zegt: doe mij maar een reisje Turks strand.'

Baedeker

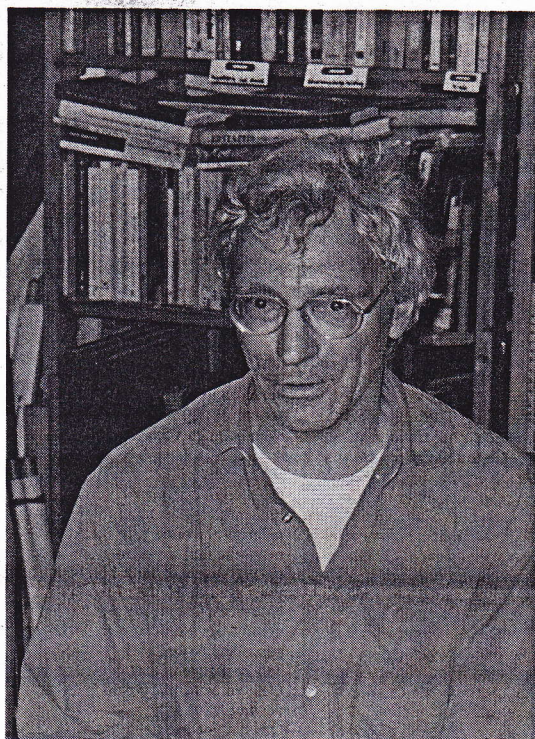
Voorbereiden kun je in Bagage volop: 'Ik heb boeken vanaf 1830, het begin van het plezierreizen. Plezierreizen is eigenlijk gewoon: onbekommerd rondrijken. Het was de tijd van de eerste commerciële reisgidsen. Rond 1830 kon je met een stoomboot de Rijn omhoogvaren. Mooie oevers en oude steden werden bereikbaar. Men wilde de Lorelei wel eens zien. Op dat nieuwe publiek sprong de Koblenzer boekhandelaar Karl Baedeker in. Baedeker had een boekje ontdekt van een zekere Murray, een Engels reiziger. De Engelsman waren de eerste echte reizigers. Door Murrays boekje ontdekte Baedeker dat er een manier van verplaatsen aan het opkomen was waarover mensen informatie wilden hebben. Daar kan ik ook voor zorgen, dacht Baedeker, en ging op pad. Hij stopte veel persoonlijke observaties en praktische raadgevingen in zijn eerste gidsen. Bijvoorbeeld: naar dit hotel moet je niet gaan, want het stikt er van de vlooiën. Of: hier moet je niet gaan eten, want daar werkt een vervelende waard.

Later breidde Baedeker de Rijnreis stroomopwaarts uit, gerekend vanaf Koblenz, en ook stroomafwaarts, naar Rotterdam. Vervolgens begon-ie met andere delen van Duitsland en Holland en zo groeide Baedeker uit tot een instituut dat steeds de persoonlijke kennismaking met een land hoog in het vaandel schreef. Op een gegeven moment werd dat minder, toen maakte de familie Baedeker plaats voor een staf deskundigen. De toon werd

objectiever, onpersoonlijker. Maar de oude Baedeker beschreef zijn wereld uitmuntend. Zo uitmuntend, dat de Baedekers standaardwerken zijn gebleven. Mensen die nu naar Jordanië gaan, pakken een Baedeker-Palestina uit zeg maar 1914. Hetzelfde staat in een recentere gids, maar die is overgeschreven uit Baedeker. Recente gidsen zijn commerciëler en oppervlakkiger, dat zijn niet meer zozeer echte reisboeken.

Na de stoomboot kwam rond 1860 de trein, met een Europees net. Via dat net drongen toeristen door in alle uithoeken van Europa. Nog fijnmaziger drongen ze door met de komst van de auto na 1900. Rond diezelfde tijd

genoegen aan te beleven. André Gide was een van de eersten die het strand verheerlijkte. Hij beschreef het gevoel van het zand tussen je tenen. Ook ging men het biologisch heilzame effect waarderen van zeewater. En van zonneschijn. Het is nog maar kort geleden: eind negentiende eeuw, honderd jaar dus. Zonnebaden begon voorzichtig: tien minuten en langer niet. In een tentje in de tuin, dan kreeg je het getemperd. Of op het strand volledig gekleed in draagkoetsjes. De 'cultuur' van dagen op het strand liggen bakken loopt na een eeuw weer terug: je huid veroudert snel in de volle zon. Een dag op het strand bakken is ook idioot, je verschrom-

verscheen de fiets en het fietstoerisme. Ik heb een partij Duitse fietskaarten, uit 1910, 1920. Dat zijn hellingkaarten. Van iedere weg staat in kleuren aangegeven hoe sterk de stijging is en hoe lang. Ja, dat Radfahren bestaat al lang. Een ketting en twee wielen, meer heb je niet nodig. Zeker geen mountainbikes met felgekleurde stangen. Dat zijn net draagbare telefoonspeltjes.'

Gide

'Nog later kwam het strandtoerisme. Vroeger vond men niks aan het strand. Kwarts, veldspaat en silicium, daar valt geen

pelt hoor. Als je niet eerder kanker krijgt.

De schrijver van een gids of reisboek moet zijn gebied grondig kennen, vind ik. Hij moet zich ermee kunnen verzenzigen. Iemand die een paar maanden een dagboek bijhoudt en daar bovenop stukjes uit reisgidsen reproduceert en dan eigenwijzig doet of het zijn eigen woorden zijn, dat hoeft ik niet. Als ik het al heb en als ik het flut vind, dan zal ik er weinig voor vragen. Een goed reisverhaal daarentegen zal ik hoger prijzen, zeker als het boek niet overal te vinden is. Als ik al reis, dan ben ik geen verzamelaar van indrukken of reistrottefeën, zoals veel toeristen doen. Liever ben ik ergens anders. Rustig de wereld op me laten inwerken. Ik adviseer wel eens: ga niet met alle excursies mee. Ga een middag op een muurtje zitten, laat alles over je heen komen. Dan ervaar je het. Zoals een blinde geniet van het landschap. Hij voelt dat het groen is, dat de zon schijnt, dat er een andere atmosfeer heerst. Zo kun je ziende ook genieten. Dan kun je bij wijze van spreken je ogen sluiten.'

Informatie

Boekhandel Bagage ligt aan de Van Sijpesteinkade 36 in Utrecht, vlak achter het Centraal Station. Het is het eerste huis aan je linkerhand als je de NS-fietsstunnel uitkomt. Openingsdagen: elke vrijdag en zaterdag van 11.00 tot 18.00 uur. Verder na afspraak en ad hoc staat er op het bordje. Telefoon: 030-2962837.

vervolg van pag. 4

Nieuws van de SLAW

• In augustus verscheen bij de Stichting Lange Afschand Wandelpaden (SLAW) een herdruk van het Lingepad (LAW 6-2) Leerdam - Nijmegen, 94 km, ISBN 90 710 68 331, f 19,90. Ietwat verjaagd, jammer, want dit Betuwegpad is echt iets voor de lente, als de fruitbomen in bloei staan!

• Van deel 1 (Hoek van Holland - Leerdam, 145 km), het reeds lang uitverkochte Oeverloperpad LAW 6-1 is sinds kort en uitsluitend bij de SLAW zelf voor zes gulden een voorlopige herdruk in zwart-wit verkrijgbaar, in één richting beschreven. Deze nooduitgave wordt in september of oktober aangevuld met een beschrijving in de andere richting (Leerdam - HvH); het geheel kost dan ca. twaalf gulden. Het traject is overigens wel opnieuw gelopen, beschreven en gemarkeerd. Pas voor het jaar 2000 is een definitieve standaardeditie in veelkleur gepland. SLAW: tel. 033-4653660.

• Verder valt in oktober de herdruk van het Friese Kustpad (LAW 5-4) Stavoren - Lauwersoog, 153 km te verwachten. Hiermee is het Hollandse deel van het Europese Kustpad E9 wat gidsen betreft weer compleet.

• En in november verschijnt een geheel nieuw streekpad (nr. 7) in Zuid-Limburg: het Krijtlandpad, 86 km door Heuvel- en Mergelland, langs Geul en Gulp, over glooiende weiden, langs boomgaarden en hallewegen: veelbelovend! (VM)

Herdrukken Jagerspad en Duinweg

Sinds enkele jaren is de Nederlandse Wandelsport Bond (NWB) bezig met het opwaarderen van zijn eigen wandelroutes en -gidsjes. Langzaam maar zeker worden de vijftien bestaande routes gemarkeerd (geel-blauw). De gidsjes worden voorzien van topografische kaartjes (2,5.000 in zwart-wit met rode route-opdruk en van stap-voor-stap-beschrijvingen in beide richtingen. Voorbeelden hiervan tot dusverre: Zuid-Limburg Wandelpad (70 km), Stichtse Dorpenpad (46 km) en Rondom de Dom (120 km). Het Visserspad (110 km) en Lingepad (100 km) werden overigens al als LAW's bewegwijzerd (wit-rood) en door de SLAW uitgegeven en wild verspreid. In augustus heeft de NWB daar nog twee herzien en uitgebreide routegidsjes aan toegevoegd van de Noord-Hollandse Duinweg (rondtocht vanuit Castricum, 65 km) en het Veluwe Jagerspad (rondtocht vanuit Apeldoorn, 60 km). Zo worden ook deze routes voor een groter en breder publiek van meer recreatieve en individueel ingestelde wandelaars toegankelijk. Jammer alleen dat de achtergrondinformatie over landschap en de cultuurgeschiedenis ontbreekt of zo summer is. Evenals de handige lijstjes met overnachtings- en openbaarvervoersmogelijkheden! Hopelijk gaat dit in de toekomst nog veranderen en krijgen we volwaardige, praktische topogidsen. De ervaring in kaarten- en gidsenwinkels leert dat de consument voor zo'n wandelgids best wat geld over heeft, in tegenstelling tot wat men misschien denkt bij de wandelsportclubs. (VM)

NWB: Pieterskerkhof 22, 3512 JS Utrecht, tel. 030-2319458.

vervolg op pag. 11